e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 10

2026

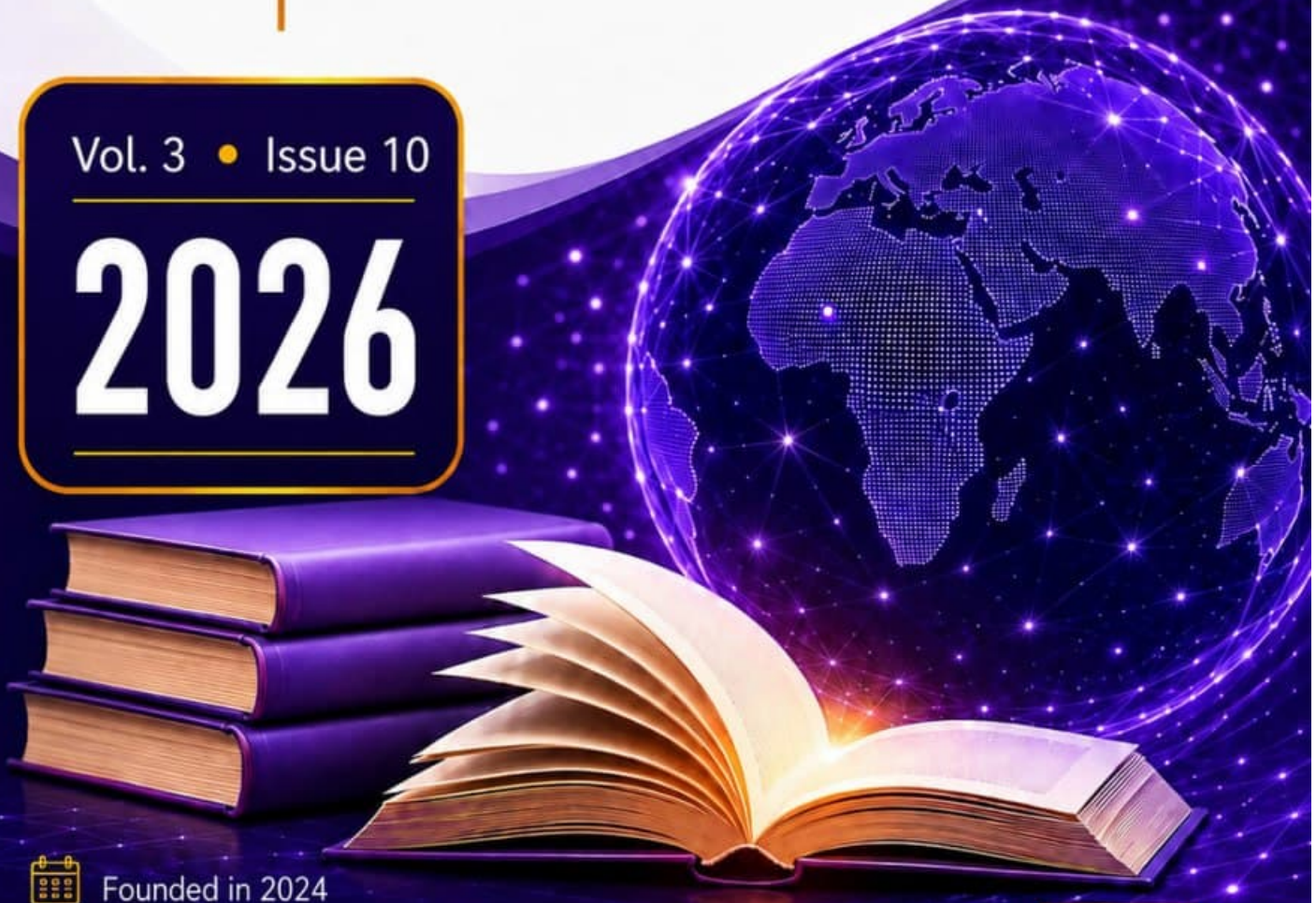

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

ISSN 3060-5059 (Online)
Article / Original paper https://doi.org/10.67227/y3n4yj07

INSTITUTSIONAL ISHONCH VA INSON KAPITALI RIVOJLANISHI O‘RTASIDAGI QAYTA ALOQA MEXANIZMLARI HAMDA IJTIMOIY HAMKORLIK BARQARORLIGINING SINERGETIK TAHLILI

Qosimov Fayzullajon Sa’dullayevich
Farg‘ona davlat universiteti, mustaqil izlanuvchi (PhD), dotsent.
e-mail: fayzullajon@mail.ru **ORCID**: https://orcid.org/0009-0006-6956-5175

Annotatsiya.
Maqolada institutsional ishonch va inson kapitali o‘rtasidagi aloqa konseptual jihatdan tahlil qilinadi. Ishonch, ishonchga loyiqlik va itoat tushunchalari farqlanadi. Sakkizta manbaning qiyosiy tahlili asosida rivojlantiruvchi, yemiruvchi va tuzatuvchi qayta aloqalar ajratiladi. Qarorlarni asoslash va e’tirozlarni ko‘rib chiqishga tayangan pedagogik mezonlar taklif etiladi. Natijalar nazariy xususiyatga ega bo‘lib, ularning amaliy samaradorligini aniqlash empirik tekshiruvni talab qiladi.

Kalit so‘zlar: institutsional ishonch, inson kapitali, ishonchga loyiqlik, qayta aloqa, sinergetika, hamkorlik, pedagogik refleksiya.

СИНЕРГЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МЕХАНИЗМОВ ОБРАТНОЙ СВЯЗИ МЕЖДУ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫМ ДОВЕРИЕМ И РАЗВИТИЕМ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА И УСТОЙЧИВОСТИ СОЦИАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Косимов Файзуллажон Саъдуллаевич,
Ферганский государственный университет, независимый исследователь (PhD), доцент.

Аннотация.
В статье проводится концептуальный анализ взаимосвязи институционального доверия и человеческого капитала. Разграничиваются понятия доверия, надёжности как способности оправдывать доверие и повиновения. На основе сравнительного анализа восьми источников выделяются развивающие, деструктивные и корректирующие механизмы обратной связи. Предлагаются педагогические критерии, основанные на обосновании принимаемых решений и рассмотрении возражений. Результаты носят теоретический характер, а определение их практической эффективности требует эмпирической проверки.

Ключевые слова: институциональное доверие, человеческий капитал, способность оправдывать доверие, обратная связь, синергетика, сотрудничество, педагогическая рефлексия.

A SYNERGETIC ANALYSIS OF FEEDBACK MECHANISMS BETWEEN INSTITUTIONAL TRUST AND HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT AND THE STABILITY OF SOCIAL COOPERATION

Qosimov Fayzullajon Sa’dullayevich
Fergana State University, Independent Researcher (PhD), Associate Professor.

Abstract.
The article presents a conceptual analysis of the relationship between institutional trust and human capital. It distinguishes between trust, trustworthiness, and obedience. Based on a comparative analysis of eight sources, developmental, destructive, and corrective feedback mechanisms are identified. Pedagogical criteria grounded in the justification of decisions and the consideration of objections are proposed. The findings are theoretical in nature, and their practical effectiveness requires empirical validation.

Keywords: institutional trust, human capital, trustworthiness, feedback, synergetics, cooperation, pedagogical reflection.

Kirish. Inson kapitalini rivojlantirish haqidagi muhokamada bilim, ko‘nikma va ta’limga sarflangan resurslar bilan bu salohiyatdan foydalanishga imkon beradigan munosabatlarni bir-biridan farqlash zarur. Mazkur maqolaning boshlang‘ich savoli shunday: mutaxassis bilimga ega bo‘lsa-yu, o‘z xatosini ochiq aytish, hamkasbining tajribasidan foydalanish yoki institut qaroriga asosli e’tiroz bildirish imkoniga ega bo‘lmasa, uning salohiyati qanday sharoitda jamoaviy rivojlanishga xizmat qiladi? Bu savol ishonchni shunchaki ijobiy munosabat emas, balki bilish va hamkorlikning institutsional sharti sifatida tahlil qilishni talab etadi.

Mahalliy adabiyotda R. Batirov ijtimoiy kapitalni munosabatlar, ishonch va hamkorlik bilan bog‘liq tarkibda yoritadi [1]. Sh. Ibragimova esa pedagogik sinergetika doirasida ijodkorlikni rivojlantirish va o‘quvchining faol ishtirokiga e’tibor qaratadi [2]. Ushbu ikki yo‘nalishdan maqola uchun qiyosiy savol kelib chiqadi: hamkorlikka

tayyorlik ijodiy faoliyatga qachon sharoit yaratadi, qachon esa guruh me'yoriga moslashish bilan chegaralanib qoladi? Bu savol keltirilgan tadqiqotlarning bevosita empirik xulosasi emas, balki ularni birgalikda o'qishdan hosil bo'lgan mualliflik muammolashtirishidir.

Yu. Veselov raqamli jamiyatdagi ishonchni texnologik vositachilik o'zgarishlari bilan bog'liq holda ko'rib chiqadi [3]. E. Knyazeva bilish va kommunikatsiyani muhitdan ajratilgan individual jarayon sifatida emas, balki o'zaro bog'langan tarmoqlar doirasida talqin qiladi [4]. Bu qarashlar tahlilni individual ishonuvchanlikdan munosabatlar tuzilishiga ko'chirishga yordam beradi. Biroq tarmoqning mavjudligi uning barcha ishtirokchilar uchun ochiq yoki adolatli ekanini o'z-o'zidan isbotlamaydi. O. O'Neill ishonchni ko'paytirish vazifasidan ko'ra, ishonchga loyiq subyektga asosli ishonish masalasini ilgari suradi [5]. M. Fricker institutsional ishonchsizlikka loyiqlikni tashkiliy munosabatlar va majburiyatlar nuqtayi nazaridan tahlil qiladi [6]. P. Sztompka ishonchni axloqiy munosabatlar maydoniga joylashtiradi [7]. K. Jones esa ishonch hamda ishonchsizlikning hissiy qayta aloqa orqali mustahkamlanishini muhokama qiladi [8]. Shunday qilib, kognitiv asos, normativ mas'uliyat va hissiy tajribani bitta umumiy ko'rsatkichga keltirish metodologik jihatdan yetarli emas.

Maqolaning maqsadi institutsional ishonch bilan inson kapitalining rivojlanishi o'rtasidagi aloqani rivojlantiruvchi, yemiruvchi va tuzatuvchi mexanizmlarga ajratish hamda ushbu farqlashning oliy ta'limdagi pedagogik mazmunini ochishdir. Ilmiy hissa ishonchni har qanday sharoitda foydali omil deb e'lon qilishda emas, balki ishonchning qaysi institutsional sifatlar orqali mazmunli o'rganish imkoniyatiga aylanishini tushuntiruvchi konseptual tartibni taklif etishda ko'zda tutiladi.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqot nazariy-konseptual dizaynga ega. Tanlovda ishonchning normativ mohiyati, ijtimoiy munosabatlarning tarmoqli xususiyati, pedagogik faoliyat va qayta aloqa muammosiga daxldorlik mezon bo'ldi. Bu korpus barcha mavjud adabiyotlarni qamrab olgan tizimli sharh emas. Bibliografiyadagi sahifalar maqola yoki bobning nashrdagi chegaralarini ko'rsatadi; matndagi havolalar shu asarlardagi tekshiriladigan konseptual fikrlarga tegishlidir.

Tahlil birligi «subyekt, kutish, majburiyat, javob, oqibat» munosabatidir. Avval mualliflarning ishonch haqidagi tushunchalari qiyoslandi; keyin hamkorlikni qo'llab-quvvatlovchi shartlar ularning ehtimoliy buzilishidan ajratildi; so'ng muqobil holatlar orqali xulosalarning chegarasi tekshirildi. Normativ tahlilda qarorning asoslanganligi, e'tirozning tinglanishi va ishtirokchiga munosabatning izchilligi ishchi mezonlar sifatida qabul qilindi. Ular tayyor psixometrik shkala emas.

«Sinergetik tahlil» bu yerda fizik qonunlarni jamiyatga bevosita ko'chirishni bildirmaydi. U o'zaro ta'sir, kuchaytiruvchi va muvozanatlashtiruvchi qayta aloqa hamda oldindan to'liq belgilab bo'lmaydigan jamoaviy natijalarni farqlash uchun ishlatiladi. Matematik parametrlar, sababiy koeffitsiyentlar yoki tajriba-sinov natijalari hisoblanmadi. Generativ sun'iy intellekt qo'lyozma loyihasini tayyorlash va til tahririda yordamchi vosita sifatida qo'llanildi; nashr uchun yakuniy talqinlar muallif tomonidan tekshirilishi lozim.

Manbalardan ochiq matn yoki nashriyot tavsifida tekshiriladigan tezislar olindi; to'liq matni ochiq bo'lmagan ishlarning barcha bo'limlari o'rganilgani da'vo qilinmaydi.

NATIJALAR

Ishonch, ishonchga loyiqlik va itoatning farqi. Birinchi konseptual natija uchta kategoriyani ajratishdir. Ishonch noaniqlik mavjud bo'lgan vaziyatda boshqa subyektga tayanish munosabati; ishonchga loyiqlik bunday tayanishni oqlaydigan faoliyat va majburiyatlar sifati; itoat esa ko'rsatmaga amal qilish holatidir. Maqola talqinida ular bir-birini avtomatik ravishda keltirib chiqarmaydi. Talabaning buyruqni bajarayotgani institutni adolatli deb bilishini ko'rsatmaydi; institut haqida ijobiy gapirishi ham qarorlarning haqiqatan asosli ekanini isbotlamaydi. Shu bois O'Neill qo'ygan ishonch va ishonchga loyiqlik farqi tahlilning normativ tayanchidir [5].

Bu farq inson kapitaliga bevosita metodologik ta'sir qiladi. Bo'ysunishga asoslangan faoliyatda tashqi talab bajarilishi mumkin; muammoni mustaqil qo'yish esa qarorning ma'nosini tekshirishni talab etadi. Maqolaning taklifiga ko'ra, rivojlantiruvchi institut ishtirokchidan bir vaqtning o'zida mas'uliyat va asosli savol berishni kutishi kerak. Bunda barcha fikrlar bir xil darajada to'g'ri deb olinmaydi: shaxsning eshitilish huquqi uning da'vosi dalilsiz qabul qilinishiga teng emas.

Rivojlantiruvchi va yemiruvchi qayta aloqa. Rivojlantiruvchi aloqa quyidagi shartli ketma-ketlik orqali ifodalanadi: tushuntirilgan qaror ishtirokni xavfsizroq qiladi; ishtirok tajriba va muammolarni ko'rinadigan qiladi; birgalikdagi tahlil yangi bilim hosil qilishga sharoit yaratadi; asosli javob institutga tayanish uchun qo'shimcha dalil beradi. Bu ketma-ketlik universal sababiy qonun emas. Masalan, muhokama uchun vaqt ajratilmasa yoki bildirilgan fikr qarorga mutlaqo ta'sir qilmasa, dastlabki ochiqlik keyingi bosqichga o'tmasligi mumkin.

Yemiruvchi aloqa buning oddiy aksi emas. Maqolada u adolatsiz munosabat tajribasi, himoyalanmagan e'tiroz, sukut va axborot tanqisligi o'rtasidagi bog'lanish sifatida quriladi. Rahbar sukutni rozilik deb qabul qilsa, o'z qarorining yetishmovchiligini ko'rmay qolishi mumkin. Shunda yangi xato avvalgi ishonchsizlikni yanada asosli ko'rsatadi. Jonesning hissiy qayta aloqa haqidagi tahlili bunday vaziyatlarda yangi axborotning avvalgi munosabat orqali talqin qilinishini tushuntirish uchun xizmat qiladi [8]. Biroq ushbu maqola o'z ta'lim muassasalarida aynan shunday jarayon kuzatilganini da'vo qilmaydi.

Sinergetik terminologiyadagi «ijobiy qayta aloqa» axloqiy ma'noda yaxshi jarayon degani emas. Kuchaytiruvchi aloqa ham hamkorlikni, ham ishonchsizlikni mustahkamlashi mumkin. «Salbiy qayta aloqa» esa og'ishni kamaytiruvchi mexanizm sifatida foydali bo'lishi ehtimol. Ushbu terminlarni baholovchi sifatlar bilan almashtirmaslik uchun jadvalda ularning faoliyatdagi yo'nalishi alohida ko'rsatiladi.

Tuzatuvchi aloqaning institutsional shartlari. Uchinchi natija xatodan keyingi munosabatni ishonchning mustaqil

ISSN 3060-5059 (Online)

mezoni sifatida ajratishdir. Mutlaqo xatosiz institut idealini talab qilish o‘rniga, xatoni kim aniqlashi, kim ko‘rib chiqishi va qanday tuzatishi mumkinligi so‘raladi. Frickerning institutsional majburiyatlarga e’tibori shaxsiy xayrixohlikdan tashqaridagi tashkiliy mas’uliyatni ko‘rishga imkon beradi [6]. Maqola taklifida tuzatish mexanizmi rahbarning ixtiyoriy marhamati emas, balki oldindan tushunarli tartib bo‘lishi kerak.

Tuzatishning mazmuniy va protsessual tomonlari ajratiladi. Mazmuniy tomon qarorning asosli ravishda qayta ko‘rib chiqilishidir. Protsessual tomon murojaat qilgan shaxsning kamsitilmasligi, javobning tushuntirilishi va keyingi faoliyatga qaytish imkoniyatidir. Faqat xatoni tan olish, ammo uning oqibatini tuzatmaslik yetarli emas; oqibatni yashirincha o‘zgartirib, sababni ochiqlamaslik ham o‘rganishga xizmat qilmaydi. Mazkur mezonlar taklif etilayotgan nazariy baholash doirasiga tegishli.

1-jadval. Ishonch va inson kapitali o‘rtasidagi qayta aloqani tahlil qilish mezonlari

Qayta aloqa turi	Ishlash mexanizmi	Buzilish xavfi	Tekshirish uchun dalil
Rivojlantiruvchi	Asoslangan qaror, mazmunli ishtirok, bilim almashish, yangi ishonch tajribasi	Hamkorlik faqat yaqin guruh a’zolariga ochilishi	Qaror izohlari; turli guruhlarning ishtiroki; birgalikdagi ishlar
Yemiruvchi	Adolatsizlik tajribasi, sukut, axborot tanqisligi, takroriy noto‘g‘ri qaror	Sukutni rozilik yoki muammosizlik deb talqin qilish	Rad etilgan murojaatlar; ishtirokdan chiqish sabablari
Tuzatuvchi	E’tiroz, mustaqil ko‘rib chiqish, asosli tuzatish, qayta ishtirok	Shikoyatni shaxsga qarshi sanksiyaga aylantirish	Apellatsiya yo‘li; javob mazmuni; tuzatishning bajarilishi
Cheklovchi	Vakolat va mas’uliyat chegarasi → suiiste’molning oldini olish	Nazoratning o‘rganish tashabbusini siqib chiqarishi	Nazoratning mutanosibligi; tashabbusga ochiq sohalar

Jadval mualliflik konseptual sintezi bo‘lib, [4–8] manbalardagi farqlashlardan kelib chiqadi. Undagi o‘qlar o‘lchangan sababiy bog‘lanishni emas, balki tekshirish uchun qo‘yilgan mantiqiy ketma-ketlikni bildiradi. Qatorlarni jamlab, «ishonch balli» chiqarish taklif qilinmaydi. Aksincha, bir yo‘nalishdagi muvaffaqiyat boshqa yo‘nalishdagi buzilishni yashirmasligi kerak: tashqi hamkorlar bilan yaxshi aloqa ichki e’tirozning bostirilishini oqlamaydi.

Pedagogik hamkorlikning mazmunli barqarorligi. Ta’lim uchun barqarorlikni o‘zgarmaslik emas, balki xatodan o‘rganish imkoniyatining saqlanishi sifatida talqin qilish taklif etiladi. Knyazevaning ekologik-tarmoqli yondashuvi biluvchi subyekt bilan muhit o‘rtasidagi aloqani ko‘rishga xizmat qiladi [4]. Shu asosda maqolada pedagogning bilimi faqat shaxsda saqlanadigan zaxira emas, balki ochiq muhokama, materiallar va hamkasblar bilan ishlashda namoyon bo‘ladigan salohiyat sifatida tahlil qilinadi. Tarmoqli hamkorlik individual javobgarlikni bekor qilmaydi.

Fikriy tajriba sifatida kafedraning metodik seminarini olaylik. O‘qituvchi samara bermagan topshiriqni muhokamaga olib keladi. Birinchi tartibda xato kasbiy ojizlik deb baholanadi; ikkinchisida topshiriqning maqsadi, sharoiti va talabaning javobi alohida tekshiriladi. Taklif etilayotgan mezon ikkinchi tartibni rivojlantiruvchi deb tavsiflaydi, chunki u xatoni yashirishga emas, balki tushuntirishga asos yaratadi. Lekin bu farazning amaliy samarasini aniqlash uchun haqiqiy seminar materiallari va ishtirokchilarning keyingi faoliyatini o‘rganish zarur.

MUHOKAMA

Yuqori ishonchning o‘zi yetarlimi? Eng kuchli e’tiroz shuki, hamkorlikning har bir bosqichini tekshirish ishonch o‘rnini nazorat bilan to‘ldirishi mumkin. Bu e’tiroz o‘rinli: barcha kundalik harakatlar uchun murakkab hisobot talab etish tashabbusni toraytirishi ehtimol. Maqolaning javobi mutlaq nazorat emas, balki xavf va oqibatga mutanosib asoslashdir. Shaxs taqdiriga jiddiy ta’sir qiladigan qaror bilan kichik metodik tajriba bir xil darajada tartibga solinmasligi kerak. O’Neilldagi asosli ishonch masalasi nazoratni cheksiz ko‘paytirishdan farq qiladi [5].

Ikkinchi e’tiroz ishonchning yopiq guruh ichida ham yuqori bo‘lishi mumkinligidir. Bunday holatda ichki sadoqat tashqaridagi ishtirokchilarning imkoniyatlarini cheklashi ehtimol. Sztompkaning ishonchni boshqa axloqiy munosabatlar bilan birga ko‘rishi muhim nazariy ogohlantirish beradi [7]. Maqola xulosasiga ko‘ra, ishonchning rivojlantiruvchi sifati uning adolat va ochiqlik bilan muvofiqligi orqali tekshirilishi kerak. Hamkorlikning mustahkamligi uning ijtimoiy foydasini hali isbotlamaydi.

Uchinchi masala tanqid va ishonchsizlikni farqlashdir. Institut faoliyatini yaxshilashga qaratilgan asosli e’tiroz uning maqsadlariga befarqlikdan emas, balki ularga jiddiy munosabatdan kelib chiqishi mumkin. Shuning uchun salbiy fikrlar sonini kamaytirish mustaqil muvaffaqiyat mezoni bo‘la olmaydi. Taklif etilayotgan yondashuvda savol e’tirozning ko‘pligida emas, balki uning qanday ko‘rib chiqilishi va qarorga qanday aloqadorligidadir. Bu fikr mualliflik normativ xulosasi bo‘lib, statistik qonun sifatida taqdim etilmaydi.

Oliy ta’lim uchun metodik yechim. Amaliy taklif sifatida «qaror, asos, javob, tuzatish» refleksiv sikli ishlab chiqiladi. Pedagoglarni tayyorlash mashg‘ulotida talabalar dastlab bahsli ta’limiy qarorni tasvirlaydilar, so‘ng uning ta’siriga uchraydigan tomonlarni belgilaydilar. Keyin har bir tomonning savolini dalil bilan ajratadilar va muqobil

qarorning oqibatlarini tahlil qiladilar. Yakunda o‘z dastlabki yechimlarida nimani o‘zgartirganlarini asoslaydilar. Bu mashqning maqsadi murosaga majburlash emas, balki qaror uchun mas’uliyatni ko‘rinadigan qilishdir.

Baholashda tayyor «to‘g‘ri javob»ni takrorlashdan ko‘ra, muammoni aniq belgilash, qarshi dalilni adolatli ifodalash va tuzatish sababini tushuntirish mezonlarini qo‘llash taklif etiladi. Ibragimovaning ijodkorlikka doir pedagogik yo‘nalishi bu yerda talabaning faol subyekt sifatidagi ishtiroki bilan bog‘lanadi [2]. Biroq boshlang‘ich ta’limga oid nazariy fikrlarni oliy ta’lim samaradorligining tayyor isboti deb qabul qilib bo‘lmaydi; tatbiq alohida metodik asoslashni talab qiladi.

Cheklovlar va tekshirish yo‘nalishi. Tadqiqotning asosiy cheklovi ishonchning real dinamikasi o‘lchanmaganligidir. Korpus maqsadli va kichik; mualliflar turli ijtimoiy kontekstlarni yoritadilar. Ular o‘rtasidagi konseptual moslik bir xil sababiy mexanizm barcha ta’lim tashkilotlarida ishlashini anglatmaydi. Raqamli vositachilikka doir manba ham muayyan platformaning ishonchlilik darajasini baholash uchun qo‘llanmaydi [3].

Kelgusi empirik tekshiruvda qarorlar izohi, e’tirozlarga javob va hamkorlik mahsullarini birgalikda o‘rganish maqsadga muvofiq. Faqat qoniqish so‘rovnomasi bilan cheklanish ishonchga loyiqlikni subyektiv kayfiyatga tenglashtirishi mumkin. Vaqt bo‘yicha kuzatuv tuzatishdan keyin ishtirok qayta tiklangan-tiklanmaganini ko‘rsatishi kerak. Bu yerda bunday tekshiruv amalga oshirilgani emas, balki kelgusi tadqiqotning daliliy talablari bayon qilinmoqda.

XULOSA

Institutsional ishonch inson kapitaliga tashqaridan qo‘shiladigan umumiy ijobiy kayfiyat emas, balki salohiyatning hamkorlikda namoyon bo‘lishini tahlil qilishga imkon beruvchi munosabat sifatida konseptuallashtirildi. Ishonch, ishonchga loyiqlik va itoatning ajratilishi o‘rganishga tayyorlik bilan majburiy moslashuvni aynanlashtirishning oldini oladi. Bunda inson kapitalining rivoji bilim miqdorigagina emas, balki uni muhokama qilish va mas’uliyatli qo‘llash imkoniyatiga doir savollar orqali ochib beriladi.

Maqolaning asosiy nazariy natijasi rivojlantiruvchi, yemiruvchi va tuzatuvchi qayta aloqalarni farqlovchi tahliliy tartibdir. Uning normativ markazi ko‘proq ishonch talab qilish emas, balki asosli ishonishga loyiq sharoit yaratishdir. Barqaror hamkorlikni tanqidning yo‘qligi bilan emas, balki kelishmovchilikni bilish va tuzatish manbaiga aylantirish imkoniyati bilan baholash taklif etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Batirov R. S. Ijtimoiy kapital tushunchasi va uning asosiy elementlari xususida // FarDU. Ilmiy xabarlar. – 2024. – T. 30, № 6. – B. 315–318. – DOI: 10.56292/SJFSU/vol30_iss6/a154.

2. Ibragimova Sh. Sinergetik yondashuv negizida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ijodkorlik faoliyatini rivojlantirish asoslari // Jamiyat va innovatsiyalar. – 2023. – T. 4, № 2. – B. 142–147. – DOI: 10.47689/2181-1415-vol4-iss2-pp142-147.

3. Веселов Ю. В. Доверие в цифровом обществе // Вестник Санкт-Петербургского университета. Социология. – 2020. – Т. 13, № 2. – С. 129–143. – URL: https://sociologyjournal.spbu.ru/article/view/9163.

4. Князева Е. Н. Расширенный экологический подход: сети жизни, познания, разума и коммуникации // Філософія освіти. – 2016. – Т. 18, № 1. – С. 163–188. – DOI: 10.31874/2309-1606-2016-18-1-163-188.

5. O’Neill O. Linking Trust to Trustworthiness // International Journal of Philosophical Studies. – 2018. – Vol. 26, № 2. – P. 293–300. – DOI: 10.1080/09672559.2018.1454637.

6. Fricker M. Diagnosing Institutionalized ‘Distrustworthiness’ // The Philosophical Quarterly. – 2023. – Vol. 73, № 3. – P. 722–742. – DOI: 10.1093/pq/pqad031.

7. Sztompka P. Trust in the Moral Space // Trust in Contemporary Society / Ed. by M. Sasaki. – Leiden: Brill, 2019. – P. 31–40. – URL: https://brill.com/display/book/9789004390430/BP000004.xml.

8. Jones K. Trust, Distrust, and Affective Looping // Philosophical Studies. – 2019. – Vol. 176, № 4. – P. 955–968. – DOI: 10.1007/s11098-018-1221-5.